

ПОНЯТТЯ «АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА БЕЗПЕЧНЕ ДЛЯ ЖИТТЯ І ЗДОРОВ'Я ДОВКІЛЛЯ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ» ТА ЙОГО ХАРАКТЕРНІ РИСИ

CONCEPT OF “ADMINISTRATIVE AND LEGAL ENSURING OF THE RIGHT OF SAFE ENVIRONMENT FOR LIFE AND HEALTH IN UKRAINE IN THE STATE OF WAR” AND ITS CHARACTERISTICS

Запольський Д.Є.,
аспірант кафедри господарського права
юридичного факультету
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Статтю присвячено проблематиці адміністративно-правового забезпечення права на безпечне для життя і здоров'я довкілля в Україні в умовах воєнного стану.

В умовах повномасштабної агресії рф, заподіяння значної шкоди довкіллю України, особливо в районах ведення активних бойових дій, євроінтеграції України, забезпечення та захисту прав людини в умовах воєнного стану, важливого значення набуває проблематика адміністративно-правового забезпечення права на безпечне для життя і здоров'я довкілля в Україні в умовах воєнного стану.

Повномасштабне вторгнення рф негативно вплинуло й на ситуацію щодо адміністративно-правового забезпечення права на безпечне для життя і здоров'я довкілля в Україні, яке нині має специфіку в умовах воєнного стану, який було введено 24 лютого 2022 року в Україні, у день початку повномасштабної агресії рф.

Адміністративно-правове забезпечення права на безпечне для життя і здоров'я довкілля в Україні в умовах воєнного стану – це взаємоузгоджена сукупність норм та і принципів права, методів адміністративного права, уповноважених суб'єктів і їхня діяльність, що мають на меті здійснення забезпечення права на безпечне для життя і здоров'я довкілля в Україні в умовах воєнного стану.

Можна виокремити наступні характерні риси адміністративно-правового забезпечення права на безпечне для життя і здоров'я довкілля в Україні в умовах воєнного стану:

- недопущення вчинення злочинів проти довкілля України агресором, мінімізація та подолання наслідків таких злочинів у випадках їх вчинення, а також їх розслідування;
- боротьба з ядерним тероризмом рф і недопущення виникнення радіаційних аварій в Україні;
- недопущення використання агресором заборонених видів зброї та боєприпасів в Україні, зокрема боєприпасів із білим фосфором та бомбардування фосфорними бомбами, а також подолання наслідків їх використання;
- міжнародне співробітництво у сфері захисту довкілля України від негативних наслідків війни.

Однією із характерних рис адміністративно-правового забезпечення права на безпечне для життя і здоров'я довкілля в Україні в умовах воєнного стану нині є міжнародне співробітництво у сфері захисту довкілля України від негативних наслідків війни. Зокрема, функціонує Міжнародна робоча група з екологічних наслідків війни.

Ключові слова: адміністративно-правове забезпечення, довкілля, права людини, система адміністративно-правового забезпечення, воєнний стан, право на безпечне для життя і здоров'я довкілля, забезпечення права на безпечне для життя і здоров'я довкілля.

The article is devoted to the problems of administrative and legal ensuring of the right of safe environment for life and health in Ukraine in the state of war.

In the conditions of full-scale aggression of the russian federation, causing significant damage to the environment of Ukraine, especially in the areas of active hostilities, the European integration of Ukraine, the provision and protection of human rights in conditions of martial law, the issue of administrative and legal protection of the right to safety for life and health becomes important the environment in Ukraine in the state of war.

The full-scale invasion of the russian federation had a negative impact on the situation regarding the administrative and legal provision of the right to a safe environment for life and health in Ukraine, which currently has a specific nature in the conditions of martial law, which was introduced in Ukraine on February 22, 2022, the day of the start of the full-scale aggression russian federation

Administrative and legal ensuring of the right to an environment safe for life and health in Ukraine under martial law is a mutually agreed set of norms and principles of law, methods of administrative law, authorized subjects and their activities aimed at ensuring the right to environment safe for life and health in Ukraine under martial law.

The following characteristic features of the administrative and legal provision of the right to an environment safe for life and health in Ukraine under martial law can be singled out:

- preventing crimes against Ukraine's environment from being committed by an aggressor, minimizing and overcoming the consequences of such crimes in cases of their commission, as well as their investigation;
- the fight against nuclear terrorism in the Russian Federation and the prevention of radiation accidents in Ukraine;
- preventing the aggressor from using prohibited types of weapons and ammunition in Ukraine, in particular white phosphorus ammunition and bombardment with phosphorus bombs, as well as overcoming the consequences of their use;
- international cooperation in the field of environmental protection of Ukraine from the negative consequences of the war.

One of the characteristic features of the administrative and legal ensuring of the right to an environment safe for life and health in Ukraine in the state of war is international cooperation in the field of environmental protection of Ukraine from the negative consequences of war. In particular, the International Working Group on the Environmental Consequences of War is functioning.

Key words: administrative and legal ensuring, environment, human rights, system of administrative and legal ensuring, state of war, right to a safe environment for life and health, ensuring the right of safe environment for life and health.

Вступ. В умовах повномасштабної агресії рф, заподіяння значної шкоди довкіллю України, особливо в районах ведення активних бойових дій, євроінтеграції України, забезпечення та захисту прав людини в умовах воєнного стану, важливого значення набуває проблематика адміністративно-правового забезпечення права на безпечне для

життя і здоров'я довкілля в Україні в умовах воєнного стану.

Дослідження поняття «адміністративно-правове забезпечення права на безпечне для життя і здоров'я довкілля в Україні в умовах воєнного стану» та його характерних рис, сприятиме удосконаленню сучасної системи адміні-

стративно-правового забезпечення права на безпечне для життя і здоров'я довкілля в Україні в умовах воєнного стану і удосконаленню практики діяльності уповноважених суб'єктів в даній сфері.

Внаслідок цього дослідження проблематики адміністративно-правового забезпечення права на безпечне для життя і здоров'я довкілля в Україні в умовах воєнного стану є важливим для подальшого розвитку науки адміністративного права.

Проблематика питання щодо поняття «адміністративно-правове забезпечення права на безпечне для життя і здоров'я довкілля в Україні в умовах воєнного стану» та його характерних рис є актуальною, а її аспекти окремі є предметом дослідження різних сучасних науковців, зокрема: М. Алмаші, Л. Васильчук, Я. Лазура та І. Личенко.

Можна погодитися із думкою І.Личенко про те, що адміністративно-правове гарантування екологічної безпеки полягає в створенні стабільної основи для підтримання стану захисту життєво важливих інтересів людини, суспільства, держави і довкілля через відповідну систему нормативного адміністративно-правового забезпечення, організаційно-правових і процедурних гарантій екологічної безпеки в Україні [1, с. 166].

Постановка завдання. Метою статті є охарактеризувати проблематику поняття «адміністративно-правове забезпечення права на безпечне для життя і здоров'я довкілля в Україні в умовах воєнного стану» та його характерних рис.

Завданнями даної статті є: сформулювати авторське визначення поняття «адміністративно-правове забезпечення права на безпечне для життя і здоров'я довкілля в Україні в умовах воєнного стану», визначити характерні риси адміністративно-правового забезпечення права на безпечне для життя і здоров'я довкілля в Україні в умовах воєнного стану.

Результати дослідження. Повномасштабне вторгнення рф негативно вплинуло й на ситуацію щодо адміністративно-правового забезпечення права на безпечне для життя і здоров'я довкілля в Україні, яке нині має специфіку в умовах воєнного стану, який було введено 24 лютого 2022 року в Україні, у день початку повномасштабної агресії рф, і продовжується регулярно протягом триваючої повномасштабної агресії.

Поняття «адміністративно-правове забезпечення права на безпечне для життя і здоров'я довкілля в Україні в умовах воєнного стану» доцільно розглядати як взаємоузгоджену сукупність норм та і принципів права, методів адміністративного права, уповноважених суб'єктів і їхня діяльність, що мають на меті здійснення забезпечення права на безпечне для життя і здоров'я довкілля в Україні в умовах воєнного стану.

Отже, адміністративно-правове забезпечення права на безпечне для життя і здоров'я довкілля в Україні в умовах воєнного стану – це взаємоузгоджена сукупність норм та і принципів права, методів адміністративного права, уповноважених суб'єктів і їхня діяльність, що мають на меті здійснення забезпечення права на безпечне для життя і здоров'я довкілля в Україні в умовах воєнного стану.

Можна виокремити наступні характерні риси адміністративно-правового забезпечення права на безпечне для життя і здоров'я довкілля в Україні в умовах воєнного стану:

1. Недопущення вчинення злочинів проти довкілля України агресором, мінімізація та подолання наслідків таких злочинів у випадках їх вчинення, а також їх розслідування.

2. Боротьба з ядерним тероризмом рф і недопущення виникнення радіаційних аварій в Україні.

3. Недопущення використання агресором заборонених видів зброї та боєприпасів в Україні, зокрема боєприпасів із білим фосфором та бомбардування фосфорними бомбами, а також подолання наслідків їх використання.

4. Міжнародне співробітництво у сфері захисту довкілля України від негативних наслідків війни.

Більш детально характерні риси адміністративно-правового забезпечення права на безпечне для життя і здоров'я довкілля в Україні в умовах воєнного стану ми розглянемо нижче.

Недопущення вчинення злочинів проти довкілля України агресором, мінімізація та подолання наслідків таких злочинів у випадках їх вчинення, а також їх розслідування є характерною рисою адміністративно-правового забезпечення права на безпечне для життя і здоров'я довкілля в Україні в умовах воєнного стану.

Нині триває активний збір доказів й показів потерпілих та свідків про злочини, вчинені рф від початку широкомасштабного наступу 24 лютого 2022 року, зокрема про: умисні вбивства та тілесні ушкодження цивільних, примусова мобілізація, викрадення людей, в тому числі і дітей, на захоплених територіях й примусове вивезення їх до росії й білорусі, катування й нелюдське поводження, екоциди, знищення й пошкодження майна, напади на цивільні об'єкти, напади на склади гуманітарної допомоги, гуманітарні місії й коридори, утримання заручників, знищення харчів й води і перешкоджання гуманітарним місіям у їх доставці; обстріли населених пунктів, загибель й поранення людей унаслідок обстрілів, заподіяння шкоди довкіллю внаслідок обстрілів, бомбардувань та ракетних атак, пошкодження й знищення лікарень, історичних пам'яток, релігійних споруд, закладів освіти, мистецтва, науки, розграбування захоплених населених пунктів, незаконне затримання та позбавлення свободи, використання зброї та боєприпасів, заборонених міжнародними угодами, згвалтування та й інші форми сексуального насильства, використання цивільних об'єктів та/або людей як живого щита, використання для утримання під вартою непристосованого місця, посягання на людську гідність, мінування територій.

Усі вище перелічені злочини кваліфікуватись можуть як злочини проти людяності і воєнні злочини. Вони підпадають під дію Римського статуту та й мають бути розслідувані Міжнародним кримінальним судом в Гаазі. Президента рф в.путіна уже визнав воєнним злочинцем Сейм Польщі, а Сенат США резолюцією ухвалив із вимогою розслідувати його злочини [2].

Прокурор Міжнародного кримінального суду почав розслідування 28 лютого 2022 року щодо скоєних рф воєнних злочинів та злочинів проти людяності в Україні. Прокурор Міжнародного кримінального суду отримав звернення від 39 країн щодо ситуації в Україні. Суд розслідує ці злочини у часовому проміжку від 21 листопада 2013 року та й донині, які здійснені на території України [3].

Вплив військової агресії рф на море є значним, вона не лише похитнула безпеку у чорноморському регіоні, але й призвела до змін в судноплаванні, водному господарстві, негативно вплинула на морські біологічні й гідрологічні дослідження, які науковці України проводили десятиліттями, й стала новим екологічним викликом і спричинила значну шкоду довкіллю України.

Бойові дії впливають також і на об'єкти природно-заповідного фонду України, призводять до забруднення моря важкими металами, нафтопродуктами і токсичними речовинами від затопленої військової техніки й зруйнованої прибережної інфраструктури, а також впливають і на прибережні екосистеми.

Із лютого 2022 року, коли почалася вже повномасштабна війна, вплив на море став набагато більшим й вираженим. Природоохоронні території узбережжя Чорного й Азовського морів страждають і від окупації, й від бойових дій. Всі природні заповідники України, котрі мають у своєму складі морську акваторію, перебувають у окупації – разом з сімома прибережними національними природними парками та й одним біосферним заповідником.

Усі ці природоохоронні території й акваторії створили для збереження унікальних морських й прибережних оселищ: луків морських трав, піщаних дюн, підводних лісів із водоростей, лагун й всього різноманіття оселищ, яким вирізняються узбережжя Чорного та й Азовського морів. Частина із цих територій безпосередньо вже опинилася в зоні, де ведуться бойові дії або ж розміщуються російські військові, зокрема: Кінбурнська коса та острів Джарилгач в Чорному морі. Зокрема, у травні 2023 року в районі населеного пункту Лазурне на Херсонщині, російські війська засипали переправу до острова Джарилгач піском. Це зроблено із метою більш інтенсивного використання для військових потреб природоохоронної території національного парку. Там армія РФ нині облаштувала військовий полігон [4].

Будівництво фортифікаційних споруд й окопів, пересування військової техніки РФ й численні вибухи від обстрілів та ракетних атак, сильно пошкоджують рослинний й ґрунтовий покриви. Додатковий негативний вплив мають і пожежі, що виникають як безпосередньо внаслідок бойових дій, так й із інших причин. Ситуацію погіршують окупація цих територій, хаотичне мінування територій й знищення пожежної техніки окупантами. Так, на Кінбурнській косі, котра є частиною Чорноморського біосферного заповідника й національного природного парку «Білобережжя Святослава», тільки за перший за рік повномасштабного вторгнення зафіксували вже 131 пожежу. Пожежі 2022 року на Кінбурнській косі стали найбільшми за останні десятиліття та й уразили понад 5 тисяч гектарів, включно з степовими та й приморськими екосистемами і місцями гніздування біля 100 видів птахів. Територія Кінбурнської коси це важлива частина Азово-Чорноморського екокоридору й Смарагдової мережі України, Рамсарським угіддям є Ягорлицька затока. Навесні 2022 року, тут вигоріли унікальні Бієнкові плавні за два кілометри на схід від с. Покровка, на початку гніздового сезону, в них була розташована найбільша мультитивдова колонія чапель в Україні [5].

Супутникові дані свідчать про будівництво російськими окупантами фортифікаційних споруд й військових укріплень в прибережній зоні Кримського півострова, а деякі з цих районів частиною є Смарагдової мережі України, до якої входять такі території та акваторії, які покликані зберегти рідкісні типи оселищ в Європі. Крім Смарагдової мережі, на узбережжі Чорного моря розташовані також й інші акваторії та прибережні території, які важливі для збереження видів і оселищ, рідкісних не тільки для України, але й для всієї планети. Наприклад, водно-болотні угіддя міжнародного значення, котрі створили у рамках Рамсарської конвенції.

За інформацією Міндовкілля України, станом на листопад 2023 року внаслідок російської збройної агресії:

- під загрозою знищення є 2,9 млн га територій Смарагдової мережі на 160 територіях, що є частиною природоохоронної мережі Європи й знаходяться під міжнародною охороною;

- у зоні ризику є 17 водно-болотних угідь міжнародного значення, що знаходяться під охороною Рамсарської конвенції, які мають унікальне біорізноманіття;

- уражено 812 об'єктів природно-заповідного фонду площею загальною 0,9 млн га;

- окупованими досі залишаються 514 об'єктів природно-заповідного фонду України загальною площею 0,8 млн. га;

- майже повністю знищено два водно-болотних угіддя міжнародного значення в Україні: "Архіпелаг Великі та Малі Кучугури" і "Заплава Сім Маяків".

- знищено усю заповідну зону найціннішу степову ділянку Джарилгачького національного природного парку площею 1588 га.

Окупантами пошкоджено також місця існування видів флори і фауни, занесених до Червоної книги України

та Європейського червоного списку видів тварин й рослин, які знаходяться під загрозою зникнення в світовому масштабі.

У Міндовкілля зазначили, що перелік цей та масштаби втрат зростати можуть, адже на частині територій України й досі тривають бойові дії, а частина території ще перебуває під окупацією, а частина вже деокупована і очікує на розмінування [6].

На природоохоронні об'єкти України негативно вплинула також й катастрофа на Каховській ГЕС 6 червня 2023 року внаслідок підриву росіянами греблі її. У зоні затоплення після цього підриву опинилися кілька об'єктів природно-заповідного фонду України, зокрема Нижньодніпровський національний природний парк, який створено для збереження природних заплачних комплексів дельти річки Дніпро. Існування окремих видів й екосистем опинилися під загрозою.

Унаслідок підриву окупантами греблі Каховської ГЕС потрапили у Чорне море колосальні обсяги прісної води, яка забруднена добривами, паливно-мастильними матеріалами й стічними водами. Аналіз даних зі супутника дав науковцям змогу розрахувати, що після підриву греблі Каховської ГЕС річкові забруднені води сягнули аж гирла Дунаю, при цьому охопивши понад 7300 км. кв. морської акваторії. А в Одеській затоці зафіксували науковці стрімке опріснення води та й падіння солоності морської води із 14 до 4 проміле, а у деяких прибережних ділянках Чорного моря в окремі періоди – й дуже високу концентрацію азоту, що може свідчити про забруднення води каналізаційними стоками.

Різке зниження солоності моря вже призвело до загибелі окремих морських мешканців: колоній мідій, мальків й ікри риб, що може надалі позначитися негативно на змінах чорноморської прибережної екосистеми. Через потрапляння величезної кількості прісної забрудненої води морська вода місцями почала цвісти унаслідок масового розвитку морських мікроводоростей.

Через численні обстріли та ракетні атаки РФ у прибережній зоні Чорного моря зафіксовано неодноразові руйнування очисних споруд й портової інфраструктури, внаслідок чого могли без перешкод забруднювальні речовини потрапити в море. За даними моніторингової групи СЕОBS, лише у Бузькому лимані, що біля Николаєва, таких випадків вже було декілька. Багато промислових об'єктів, які розташовані на лівому березі цього лиману, атакували росіяни, зокрема: Миколаївський глиноземний завод (де пошкоджені резервуари для зберігання палива, каустичної соди й перероблених матеріалів), зернові термінали, а також термінал з соняшниковою олією, котра потрапила у води лиману й забруднила його акваторію. Так, 16 жовтня 2022 року були пошкоджені резервуари із соняшниковою олією ТОВ «Евері», одного із провідних експортерів соняшникової олії України. Із пошкоджених цистерн соняшникова олія потрапила до акваторії Бузького лиману, і площа забруднення сягнула біля 750 м². Із поверхні лиману зібрано було 676 м³ забруднювальної речовини. Фахівці Державної екологічної інспекції Південно-Західного округу провели обстеження й встановили, що збитки, які заподіяні забрудненням вод, становлять 39,9 млрд грн, також сталося забруднення соняшниковою олією земельної ділянки площею майже 550 м², тут розмір збитків оцінено у 1,6 млн грн [7].

Додатковими джерелами забруднення у Чорному та Азовському морі є затоплена військова техніка, кораблі й безприпаси, із якими в морське середовище потрапляють різні шкідливі та небезпечні речовини, хімічні сполуки, залишки ракетного палива, важкі метали. Затоплені кораблі і літаки є джерелом забруднення моря нафтопродуктами. Через хаотичне мінування РФ доступ до Чорного моря обмежено для науковців, але у випадку із розливами нафти та й інших забруднювальних речовин можуть учені використовувати інформацію з супутникових знімків.

Інша довгострокова проблема нині для адміністративно-правового забезпечення права на безпечне для життя і здоров'я довкілля в Україні в умовах воєнного стану – це замінування морських акваторій і великих територій суходолу України. Міни можуть забруднювати не тільки є вибуховими речовинами та важкими металами довкілля, але й травматично впливати на морських мешканців внаслідок їх випадкової детонації. Підводні вибухи здатні нашкодити морській флорі та фауні, призводячи до масової загибелі риби, а також і бути причиною мінно-вибухових травм.

Окрім вибухів внаслідок бойових дій, додаткову загрозу може нести для морських ссавців також і використання сонарів (гідроакустичних станцій) кораблями та підводними човнами. Це негативно впливає і на здатність дельфінів використовувати свою ехолокацію, важливу для їх навігації та спілкування між ними.

Із початком повномасштабного вторгнення рф у лютому 2022 року науковці фіксували численні випадки масової загибелі китоподібних майже в усьому Чорному морі. Загалом зареєстровано кількість загиблих дельфінів за перший рік повномасштабної війни – біля 1000 особин, що є вдвічі-втричі більше, ніж за попередні роки спостережень. Але реальна кількість загиблих тварин ще більшою може бути. Незвичайно великою також була й кількість дельфінів, котрих знайшли на морському березі ще живими у 2022 році.

Очевидно, що є масштабний і багатогранний вплив повномасштабної війни з рф на морське довкілля й екосистеми України. До певної межі екосистеми протистояти можуть негативним зовнішнім чинникам, зберігаючи водночас не тільки свою структуру, але й функції. Таку особливість називають науковці стійкістю екосистеми, й вона є в основі адаптації природи до різних несприятливих умов.

Важливо впроваджувати в Україні інструменти морського просторового планування, і ухвалити євроінтеграційний закон про території Смарагдової мережі, що дасть змогу охороняти краще морські й прибережні оселища [8].

Підлив російськими військами греблі Каховської ГЕС та як наслідок розлив Каховського водосховища – це є масштабна трагедія та екологічна катастрофа для України. На жаль, українцям на окупованих територіях доводиться мати справу не лише із цими наслідками, але й із жорсткістю і підлістю російських окупантів. Загарбники на човнах патрулювали міста, ігноруючи людей й тварин, що тонуть або ж сидять на дахах будинків. Зафіксовані також і випадки розстрілу тих українців, які намагалися евакуюватися [9].

Наступною характерною рисою адміністративно-правового забезпечення права на безпечне для життя і здоров'я довкілля в Україні в умовах воєнного стану нині є боротьба з ядерним тероризмом рф і недопущення виникнення радіаційних аварій в Україні.

З першого дня повномасштабного нападу на Україну військові рф відзначились екоцидами із ознаками ядерного тероризму. Зокрема, 24 лютого 2022 року вони окупували різні об'єкти Чорнобильської АЕС, зокрема сховище відпрацьованого ядерного палива й об'єкт «Укриття». Через рух важкої бронетехніки агресора радіаційний фон навколо зони відчуження значно зріс. Уночі 4 березня 2022 року російські окупаційні війська обстріляли Запорізьку АЕС в м. Енергодар, яка є найбільшою в Європі, й зрештою окупували цю АЕС та й розмістили військову техніку на її майданчику.

Атака окупантів та й захоплення ними Чорнобильської АЕС і Запорізької АЕС є грубими порушеннями Договору про нерозповсюдження ядерної зброї [10] і Міжнародної Конвенції про боротьбу із актами ядерного тероризму [11] й звичасового міжнародного гуманітарного права. Такі дії становлять екологічну та радіаційну загрозу не тільки для України, але й і для інших країн Європи.

Напади рф на ядерні об'єкти й сховища ядерних матеріалів в Україні, заподіяння довгочасної й значної шкоди довкіллю внаслідок атак на танкери й нафтобази є прямим порушенням діючих Женевських конвенцій щодо міжнародних збройних конфліктів. Згідно Римського статуту Міжнародного кримінального суду, дії такі відповідають складу і воєнного злочину. Російські війська свідомо й систематично знищують об'єкти в Україні, що не є воєнними цілями. Агресор руйнує екосистему України і загрожує усьому світу. Це реально екологічний тероризм, котрому не має бути місця в XXI столітті [12].

Місія Міжнародного агентства з атомної енергії (далі – МАГАТЕ) на Запорізькій АЕС розпочала роботу 1 вересня 2022 року. З моменту окупації станції росіяни неодноразово порушували принципи ядерної безпеки, розміщуючи військову техніку на території Запорізької АЕС, мінуючи її територію і тероризуючи персонал станції. Присутність місії МАГАТЕ на тимчасово окупованій АЕС дозволяє отримувати оперативну інформацію про стан безпеки обладнання та систем, а також і про протиправні дії рф. Тривають дискусії про розширення мандату місії МАГАТЕ та надання їй додаткових повноважень [13].

Висновки. На основі вищевикладеного, можна зробити наступні висновки.

Повномасштабне вторгнення рф негативно вплинуло й на ситуацію щодо адміністративно-правового забезпечення права на безпечне для життя і здоров'я довкілля в Україні, яке нині має специфіку в умовах воєнного стану, який було введено 24 лютого 2022 року в Україні.

Адміністративно-правове забезпечення права на безпечне для життя і здоров'я довкілля в Україні в умовах воєнного стану – це взаємоузгоджена сукупність норм та і принципів права, методів адміністративного права, уповноважених суб'єктів і їхня діяльність, що мають на меті здійснення забезпечення права на безпечне для життя і здоров'я довкілля в Україні в умовах воєнного стану.

Можна виокремити наступні характерні риси адміністративно-правового забезпечення права на безпечне для життя і здоров'я довкілля в Україні в умовах воєнного стану:

1. Недопущення вчинення злочинів проти довкілля України агресором, мінімізація та подолання наслідків таких злочинів у випадках їх вчинення, а також їх розслідування.
2. Боротьба з ядерним тероризмом рф і недопущення виникнення радіаційних аварій в Україні.
3. Недопущення використання агресором заборонених видів зброї та боєприпасів в Україні, зокрема боєприпасів із білим фосфором та бомбардування фосфорними бомбами, а також подолання наслідків їх використання.
4. Міжнародне співробітництво у сфері захисту довкілля України від негативних наслідків війни.

Однією із характерних рис адміністративно-правового забезпечення права на безпечне для життя і здоров'я довкілля в Україні в умовах воєнного стану нині є міжнародне співробітництво у сфері захисту довкілля України від негативних наслідків війни. Зокрема, функціонує Міжнародна робоча група з екологічних наслідків війни.

Існують перспективи подальших наукових досліджень у даному напрямку, зокрема, щодо: компаративного аналізу адміністративно-правового забезпечення права на безпечне для життя і здоров'я довкілля в Україні і в державах-членах ЄС; міжнародного співробітництва із питань забезпечення права на безпечне для життя і здоров'я довкілля в Україні в умовах воєнного стану; реалізації права на безпечне для життя і здоров'я довкілля в Україні в умовах воєнного стану.

Отже, у даній статті охарактеризовано проблематику адміністративно-правового забезпечення права на безпечне для життя і здоров'я довкілля в Україні в умовах воєнного стану.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Личенко І. Поняття та ознаки адміністративно-правового забезпечення екологічної безпеки в Україні. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2017. № 876. С. 163–169.
2. Воробйова А. Які закони та звичаї війни порушує Росія в Україні? URL: <https://www.ukrainer.net/porusheni-zakony/> (дата звернення: 25.11.2023).
3. Роштіна О. Прокурор Міжнародного кримінального суду почав розслідування щодо злочинів Росії. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2022/03/1/7326994/> (дата звернення: 26.11.2023).
4. Білоус С. Російські військові засипали переправу до острова Джарилгач на Херсонщині та облаштували там полігон. URL: <https://suspihne.media/481531-rosijski-vijskovi-zasipali-perepravu-do-ostrova-dzarilgac-na-hersonsini-ta-oblastuvali-tam-poligon/> (дата звернення: 26.11.2023).
5. Бабаніна І. Кінбурнська коса у вогні. URL: <https://epl.org.ua/announces/kinburnska-kosa-u-vogni/> (дата звернення: 27.11.2023).
6. Собенко Н. Війна вразила понад 20% природоохоронних територій України – Міндовкілля. URL: <https://suspihne.media/610751-vijna-vrazila-ponad-20-prirodooohoronnih-teritorij-ukraini-mindovkilla/> (дата звернення: 27.11.2023).
7. Обстріл олійного терміналу в Миколаєві завдав довіллю 40 млрд грн збитків. URL: <https://agroportal.ua/news/novosti-kompanii/obstril-oliynogo-terminalu-v-mikolaevi-zavdav-dovkillyu-40-mlrd-grn-zbitkiv> (дата звернення: 27.11.2023).
8. Садогурська С. Як війна вплинула на Чорне море. URL: <https://www.ukrainer.net/vijna-chorne-more/> (дата звернення: 27.11.2023).
9. Воробйова А. Перші історії з підтопленого лівобережжя Дніпра. URL: <https://www.ukrainer.net/istorii-z-pidtoplenoho-livoberezhzia/> (дата звернення: 28.11.2023).
10. Договір про нерозповсюдження ядерної зброї від 1 липня 1968 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_098#Text (дата звернення: 29.11.2023).
11. Міжнародна Конвенція про боротьбу із актами ядерного тероризму від 14 вересня 2005 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_d68#Text (дата звернення: 29.11.2023).
12. Гриб Д. Як Росія влаштовує в Україні екоцид. URL: <https://www.ukrainer.net/ekocyd/> (дата звернення: 29.11.2023).
13. Коріков О. На Запорізькій АЕС відбулася ротація місії МАГАТЕ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3755797-na-zaporizkij-aes-vidbulasa-rotacia-misii-magate> (дата звернення: 29.11.2023).